

«Піра» (1775—82) і інш. Аўтар зб. вершаў «Піра» (1773), паэмы «Асаблівае пча-сцё» (1765), зб. «Рускія прыказкі» (1785), лірычнай камедыі «Радасць Душачкі» (1786), драмы «Славяне» (1788) і інш. Лепшы твор — паэма «Душачка» (1773, поўнае выд. 1783) — вольны пераклад рамана Ж.Лафонтэна «Каханне Пісеі і Купідона». Перакладаў Вальтэра, Ж.Ж.Русо, Д.Дзідро і інш.

БАГДАНОВІЧ Ірына Эрнстаўна (н. 30.4.1936, г. Ліда Гродзенскай вобл.), бел. паэтэса, літ.-знавец, крытык. Канд. філал. н. (1985). Скончыла Гомельскі ун-т (1978). З 1983 у ін-це л-ры АН Беларусі. Друкуецца з 1973. У зб. «Чара-вікі маленства» (1985), «Фрэскі» (1989), «Вялікізны» (1993) паэтычны роздум пра родны край, яго гісторыю і культуру, няпростыя клопаты і турботы сучаснікаў. Даследуе бел. паэзію (манаграфія «Янка Купала і рамантызм», 1989). *І.У.Саламевіч.*

БАГДАНОВІЧ Леанід Іванавіч (н. 18.2.1923, Мінск), бел. дэрматавенеролаг. Д-р мед. н., праф. (1960). Засл. дз. нав. Беларусі (1976). Скончыў Віцебскі мед. ін-т (1949), працуе ў ім. Навук. працы па ультрагукавой тэрапіі хвороб скуры.

Тэ.: Ультразвук при лечении кожных болезней. Мн., 1967; Ультразвук и реактивность организма. Мн., 1977 (разам з А.А.Чыркіным, У.С.Уладзіччам).

БАГДАНОВІЧ Максім Адамавіч (9.12.1891, Мінск — 25.5.1917), бел. паэт, перакладчык, літ.-знавец, празаік. Раннія дзіцячыя гады правёў у Гродне (1892—96), жыў і вучыўся ў Ніжнім Ноўтардзе (1896—1908) і Яраслаўлі (1908—16). Скончыў Дзямідаўскі юрыд. ліцей у Яраслаўлі (1916) і восенню прыехаў у Мінск. Працаваў сакратаром губ. харчовай камісіі. У лют. 1917 цяжка хворы выехаў на лячэнне ў Ялту. Там памёр і пахаваны. Першы друкаваны твор — алегарычная казка-прытча «Музыка» («Наша Ніва», 1907, №24). Адзіны прыжыццёвы зб. вершаў «Вянок» (Вільня, 1913). Яго паэзія развівалася ва ўмовах рэакцыі, у атмасферы вострых сац.-паліт. канфліктаў. Асн. кірунак творчасці — патрыят. служэнне сац. і нац. вызваленню бел. народа, сцвярдзенне ідэй роўнасці і братэрства, барацьба за гуманіст. ідэалы. Не прымаючы тагачаснай рэчаіснасці, уісцую чалавека-працаўніка, Б. проціпастаўляў ім агульначалавечыя духоўныя пачаткі прыгожых і добрых (вобразы мадоннаў у «Вянку»). Дэмакратызм паэта эвалюцыянаваў да сцвярдзення ідэй гераічнага, самахварнага змагання за ітарэсы народа. У паэзіі Б. моцна гучалі ідэі нац.-вызв. барацьбы супраць царскай імперыі як турмы народаў, супраць вялікадзярж. шавінізму. Б.-мастак асн. сваёй задачай лічыў узабагачэнне роднай л-ры новымі тэмамі і формамі. Яго вершы — шматгранны паказ жыцця чалавека ў разнастайных сувязях з грамадствам і прыродай. Галоўнае ў іх — жыццёлюбства («Прывет

табе, жыццё на волі»), «Выйшаў з хаты»), актыўнае стаўленне да рэчаіснасці («Рушымся, брацця, хутчэй», «Кінь вечны плач свой аб старонцы»), захапленне красой жыцця («Па-над белым пухам вішняў», «Зімой»), маладо-сцю («Маладыя гады»), мудрасцю, працавітасцю, таленавітасцю народа («Ле-тапісец», «Слуцкія ткачы»). Але ў абставінах тагачаснай рэчаіснасці на першы план вылучаліся тэма паднявольнага жыцця прац. народа, роднага краю («Краю мой родны! Як выкліты богам», «Народ, Беларускі Народ!», «Беларусь, твой народ дачакаецца»), вобраз селяніна-працаўніка («Гнусь, працую, пакуль не парвецца», «Пан і мужык»), грамадзянскі сум («Мяжы», «Ой, чаму я стаў паэтам», «Вы, панове, пазіраеце далёка», «Эмігранцкая песня», «Пагоня»). Матывы смутку паглыбляліся асабістай драмай паэта, з 18 гадоў хворага на сухоты. У Б.-лірыка моцная схільнасць да роздуму, развагі. Адсюль філас. заглябленасць яго вершаў («Зра-заюць галіны таполі адну за адной», «Калі зваліў дужы Геракл у пыл Антэя», «Жывеш не вечна, чалавек», санет «На цёмнай гадзі сонных луж балота», рандо «Узор прыгожых пекных зор», «Перад паводкай»). Б. з Я.Купалам — заснавальнікі пейзажнай і інтымнай лю-боўнай лірыкі ў бел. паэзіі («Я бальны, бесскрылаты паэт», трылет «Мне доўгае расстанне з Вамі», «Я хацеў бы спаткацца з Вамі на вуліцы»). Вялікая заслуга паэта ў распаўсюду гіст. тэмы («Летапісец», «Безнадзейнасць», «Перапісчык», «Агата», цыкл «Места», «Песня пра князя Ізяслава Полацкага») і урбаністычных матываў («Вулкі Вільні ззяюць і гулка грываць», «На глухіх вулках — ноч глухая»). Шырока разві-ваў у бел. лірыцы т.зв. вечныя тэмы жыцця, смерці, кахання, дружбы (нізка «Каханне і смерць», рандэль «На могілках», трылет «С.Палюгну»). Творчасць Б. мела першаступеннае значэнне ў гіст. самапазнання народа і сцвярдзенні яго месца ў гісторыі чалавецтва. Яго вершы вызначаюцца майстэрскім выкарыстаннем вобразна-выяўленчых сродкаў класічнай і песенна-нар. паэ-тыкі. Выхаваны на паэзіі А.Пушкіна, А.Фета, Ф.Цютчава, добра знаёмы з сучаснай яму рус. паэзіяй, узабагаціў родную л-ру перадавымі ідэямі і багатым эстэтычным вопытам. Зб. «Вянок» стаў у бел. паэзіі ўзорам творчага засваення класічнай паэтыкі на нац. глебе. Шко-лай высокага майстэрства з'яўляюцца змешчаныя тут санеты, трылеты, рандо, актывы, тэрыны, пентаметры. Класічную культуру нёс роднаму слову Б. і як перакладчык Гарацыя, Авідзія, Ф.Шылера, Г.Гейне, А.Ф.Арвера, П.Верлена, Э.Верхарна, Ю.Святатара, А.Пушкіна, А.Майкава, А.Крымскага, М.Розенгейма, А.Алеса. Перакладаў на рус. мову творы Я.Купала, Т.Шаўчэнкі, І.Франка, В.Стафаніка, У.Самійленкі. Вялікае месца ў творчасці Б. займаў фальклор: выкарыстанне бел. міфалогіі («Чуеш гул? — Гэта сумны, маркотны

лясун», «Вадзянік», «Змяіны цар»), во-бразы, матывы, рытміка-інтанац. складу бел. нар. песні («Не кувай ты, шэрая зязюля», нізка «На сінім Дунаі»). Вершы т.зв. беларускага складу — узор лірыкі, стылізаванай пад песенна-нар. паэтыку («Бяседная», «Лявоніха», «Скірпуся»). Паэмы Б. — пошук нац. эпасу: гераічнага — «Максім і Магда-

М.А.Багдановіч.

лена», «Страцім-лебедзь», сац.-быта-вога — «Мушка-зелянушка і кама-рык — насаты тварык». Пісаў у класічных і песенна-нар. формах іншых паэзіяў (песні «Руская», «Украінская», «Сербская», «Скандынаўская», «Іспан-ская», у форме рубаі — «Персідская», у форме танкі — «Японскія»). Праца Б. крытыка накіравана на абарону рэ-алізму і народнасці — эстэт. асноў пе-радавой бел. л-ры пач. 20 ст. («Глыбы і слаі», 1911; «За тры гады», 1913; «За-быты шлях», 1915). Адзін з засна-вальнікаў навук. гісторыі бел. л-ры («Кароткая гісторыя бел. пісьменнасці да XVI стагоддзя», «Новы перыяд у гісторыі бел. літаратуры»). Лепшыя апа-вяданні Б. стаяць каля вытокаў бел. нац. прозы («Апокрыф», 1913; «Апава-данне аб іконіку і залатару...», 1914). Даследаваў л-ру і гісторыю слав. наро-даў (арт. пра Шаўчэнку, М.Ламаносава, Пушкіна, М.Лермантава, гіст.-этнагр. нарысы «Украінскае казацтва», «Га-ліцкая Русь», «Угорская Русь», «Браты-чэхі» і інш.). Яго публіцыстыка звязана з супрацоўніцтвам (1913—16) у яраслаў-скай газ. «Голос». Прозу, літ.-знаўчы і публіцыстычныя артыкулы часткова пісаў на рус. і ўкр. мовах. Паэзія Б. ўвайшла ў духоўную скарбніцу бел. на-рода. Яна ўплывае на развіццё бел. па-эзіі і сёння, асабліва сваім глыбокім пранікненнем у духоўны свет чалавека і высокай культуры паэт. слова. Некато-рыя вершы сталі нар. песнямі («Зорка Венера», «Слуцкія ткачы»), многія па-кладзены на музыку кампазітарамі. На лібрэта А.Бачылы кампазітар Ю.Семя-няка напісаў оперу «Зорка Венера» (паст. 1970). У Мінску працуе Багдано-віча М. літаратурны музей. Помнікі па-эту ў Мінску і Місхоры.

Тэ.: Творы. Т. 1—2. Мн., 1927—28; Збор-тв. Т. 1—2. Мн., 1968; Поўны зб. тв. Т. 1—3. Мн., 1991—95.

Літ.: Замоцін І. М.А.Багдановіч: Кры-тыч. біягр. нарыс // Узвышша. 1927. № 2, 3.